

ادبیات عرب به زبان ساده

با مقدمه :

دکتر محمد حسین بیاتی

رئیس دانشگاه عدالت

نویسنده:

محمد علی معیر محمدی

پژوهشگر و مدرس دانشگاه

سرشناسه	معیر محمدعلی، محمدعلی، ۱۳۶۸
عنوان و نام پدیدآور	ادبیات عرب به زبان ساده/ نویسنده محمدعلی معیر محمدی: با مقدمه محمدحسین بیانی
مشخصات نشر	تهران: کتاب آوا ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	۳۳۰ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۳۵۰-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه
موضوع	زبان عربی - صرف و نحو
موضوع	Arabic language-Morphosyntax
موضوع	زبان عربی - صرف و نحو - راهنمای آموزشی
موضوع	Arabic language - Morphosyntax- Study and teaching
شناسه افزوده	بیان محمدحسین، ۱۳۶۱ مقدمه‌نویس
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۰، ص ۷ / PJ۶۱۴۱
رده‌بندی دیوبی	۴۹۱/۷۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۷۱۹۸۱۴

ادبیات عرب به زبان ساده

انتشارات کتاب آوا

مؤلف:	کتر محمدعلی معیر محمدی
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۶
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۲۳۰۰۰ ریال
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۳۵۰-۹

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن‌بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه ۳، واحد ۴
شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | ۶۶۴۰۷۹۹۳

www.avabook.com avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد اسلامی، جنب دادگستری
تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی‌دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پیگرد قانونی است.

مقدمه دکتر محمدحسین بیاتی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله • صلاة و السلام على رسول الله و على آله آل الله و اللعن على اعدائهم اعداء الله
اهمیت فراگیری از بیست و یک به عنوان کلید فهم متون دینی و اشراف بر زوایای گوناگون فرهنگ
اسلامی بر کسی پوشیده نیست. ادبیات عرب خود نیز در عرض سایر علوم اسلامی در ساحت این
فرهنگ آتیق و تمدن عریق بانده گشته و بسان دیگر دانشها ریشه در آستان ملک پاسبان آموزه های
علوی دارد.

امروزه بایسته است که با بهره گیری از رهنمون آموزشی اقداماتی جدی تر از آنچه تا کنون
بوده است در راستای ارتقای کیفیت آموزش ادبیات عرب در تمامی شاخه های آن به عمل آید تا
تناسب میان زمانی که طلبه و دانشجو مصروف آموختن می نماید با حجم و عمق آنچه که آموخته
هرچه معقول تر به نظر آید.

اینجانب بخشهایی از مسودات برادر کوشا جناب آقای دسر معبر محمدی (زید توفیق) را مطالعه
نمودم و از خداوند تعال مسألت می دارم که آن را وافی به مقصود و دست به حسنات ایشان جای
دهد.

و السلام

محمد حسین بیاتی

رئیس دانشگاه عدالت

مقدمه نگارنده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هست کلید در گنج حکیم

ذات مقدس احدیت در آیه دوم از سوره مبارکه یوسف می فرماید: **إِنَّا أَنزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ** یعنی ما آن را به زبان عربی نازل کردیم که بیندیشید. هینطور در آیات دیگری از قرآن کریم در چند موضع مختلف به در خور از عربی بودن قرآن سخن می فرماید.^۱ در این مجال نمی توان مبسوطاً از سخن نزول قرآن به زبان عربی سخن راند، لیکن نکته قابل تامل این است که اصیل ترین و قابل استنادترین متن دینی مسلمان در تمام شاخه های الهیات و علوم دینی قرآن است. به همین دلیل بر هر مسلمان و به طور خاص بر هر مسلمان که طلبه متون دینی است و یا به هر نحوی سرو کاری با این متن دارد فرض است که به قواعد استفاده و درک آن متن آشنا باشد تا بتواند استفاده لازم را ببرد. حتی شخصی غیر مسلمان که در پی تحقیقات دینی است برای فهم صحیح مطالب ناگزیر به بهره جستن از فنون قواعد زبان عربی است. نه تنها قرآن مجید بلکه تمامی متون دینی مسلمان به زبان عربی است. در واقع یک انسان مسلمان برای درک صحیح از قرائت دینی ناگزیر به یادگیری زبان عربی می باشد چرا که ترجمه متن به هر زبانی جایگزین متن اصلی آن نخواهد شد و این موضوعی است که تمام زبان شناسان بدان معترفند. در این راستا یادگیری زبان عربی بر طلبه متون دینی، دانشجوی حقوق اسلامی و حتی

^۱ - آیه ۹۷ سوره مریم، آیه ۱۱۳ سوره طه، آیه ۳ سوره زخرف، آیه ۵۸ سوره دخان، آیه ۴۴ سوره فصلت

حقوق وضعی غرب واجب است. زیرا همانگونه که اشارت رفت، تمامی متونی که مذکور افتاد به جهت استنباط احکام و قوانین و... محتاج به زبان عربی می باشند و بسیاری از آنها حتی ترجمه نشده اند. در واقع این دسته از دانش پژوهشان بالاخص در ابتدای راه تحصیل جهت برقراری صحیح ارتباط با متون دینی و صحیح خواندن، فهمیدن و استنباط از آنها باید ابتدا با قواعد و دستور زبان ادبیات عربی آشنایی کامل پیدا کنند. از همین رو است که در بدو ورود به حوزات مقدس علمیه طلاب قبل از شروع یادگیری سایر علوم چند سال متمادی تنها به یادگیری علم ادبیات عرب می پردازند. چیزی که حای آن در دانشگاه هایی که به دروس حقوقی و فقهی می پردازند خالی است و همین باعث می گردد تا دانشجو بار علمی مناسبی پیدا ننماید و در نهایت از تحصیل علمی عاقله محروم بماند.

به هر روی آنچه به وضوح پیدا است اهمیت یادگیری دقیق قواعد و دستور زبان عربی است. در این میان این بنده ناچار از شمار ابتدا طول دوران تحصیل چه در حوزه و چه در دانشگاه دغدغه یادگیری قواعد و محارره زبان عربی را داشتم به حدی که در طول دوران دبیرستان همزمانی که به مطالعه دروس - و نیز - همچون جامع المقدمات و... می پرداختم به تدریس قواعد عربی در مدارس نیز مشغول به ام، لیکن با وجود کتاب ها و جزوات مختلف جهت یادگیری جامعیت و دقیق بودن مترجمان می شد. لذا بر آن شدم تا با جمع آوری چکیده آنچه در طول این سالها تدریس و تارم شده بود را در یک مجموعه به شکل مدون جمع آوری نمایم و در انتها نیز مجموعه ای سوالات چهار گزینه ای جهت یادگیری بهتر و دقیق تر قرار دهم. لازم به ذکر است مجموعه حاضر برای دانش آموزان دوره قبل از ورد به دانشگاه بالاخص دانش آموزان رشته ادبیات و علوم انسانی مفید به فایده است، لیکن هدف اصلی از تالیف و جمع آوری این کتاب، کمک به طلاب تازه ورود به حوزات علمیه و همچنین دانشجویان رشته های فقه و

حقوق اسلامی و حقوق در دوره کارشناسی می باشد. به همین جهت توصیه می شود جهت دوره های مذکور در کنار کتب ارزشمند درسی مثل مبادی العربیه به عنوان مکمل استفاده گردد. این کتاب در سه فصل کلی تعبیه شده است که فصل اول آن به مبانی و کلیات، فصل دوم به صرف و فصل سوم به نحو اختصاص یافته است. و از نظر شکلی برای دانشجو و طلبه ای که مبتدی است در هر فصل مطالب به شکل قابل فهم گردآوری شده است.

در آخر از باب امتنان لازم می دانم از اساتید خوبم که القای قواعد ادبیات عرب را به اینجانب آموختند کمال تشکر انعام و همواره برایشان آرزوی سلامتی و طول عمر کنم؛ جناب حاج آقای حمیدیان (امت توفیقانه) که هر آنچه از پایه ادبیات عرب آموختم مرهون زحمات او است و همچنین جناب آقای حاج یوسف نظیفی (دامت توفیقانه) که در یادگیری و همچنین استفاده از یادداشت ها، جزوات و ترجمه نمونه سؤالات او در این نوشتار بسیار مدیون وی هستم. همچنین از استاد گرانقدرم حضرت آیت الله دکتر محمد حسین بیاتی (دامت برکاته) که زحمت بازمینی و راهنمایی بخشی از متن این نوشتار را تحمل گشتند و نیز در تمام طول دوران تلمذ همچون برادری مشفق در کنارم بودند و هستند نیز کمال امتنان را دارم. امید است این جهد هر چند ناچیز و اندک در راه پیشبرد اهداف عالیه ریشه حقه تشیع در دنیا و آخرت مورد پذیرش قرار گیرد و همچنین در تولید و احیاء علوم دینی و حوزه ها و دانشگاه ها و مجامع آکادمیک نقش خوبی را ایفاء نماید. به امید آن روز که منجی عالم بحیثیت حضرت بقیة الله الاعظم (روحی والارواح العالمین لثراب مقدمه الفداء) ظهور نماید و نوای صلوات او بر عالم وجود را روشنایی بخشد. اللهم عجل لولیک الفرج و اجعلنا من انصاره و اعوانه.

خسبی الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم

۱۵ ذی القعدة الحرام ۱۴۳۷ مصادف با ۲۸ مرداد ۱۳۹۵

الاحقر محمد علی معیر محمدی

فهرست مطالب

۵	مقدمه دکتر محمدحسین بیاتی
۹	مقدمه نگارنده
۲۱	فصل اول: مبانی
۲۲	بخش اول: حروف الفبای زبان عربی
۲۲	تعداد حروف
۲۲	بخش دوم: تعریف تفاوت حروف شمسی و قمری
۲۲	تفاوت « الف » و « همزه »
۲۳	« انواع همزه »
۲۴	بخش سوم: شاخه های اصلی قواعد ادبیات عربی :
۲۴	انواع کلمه :
۲۵	کارگاه شناخت کلمه:
۲۵	چگونگی شناخت و تمیز کلمات از یکدیگر:
۲۷	فصل دوم: صرف
۲۸	بخش اول: اسم
۲۸	علامت های اسم:
۲۸	تقسیمات اسم:
۲۸	تقسیم اسم از لحاظ جنسیت :
۲۹	علامات مؤنث : (راه های شناخت مؤنث)
۲۹	انواع مؤنث:
۳۰	تقسیم اسم به مفرد ، مثنی و جمع:
۳۰	شرایط جمع مذکر سالم :
۳۱	چه کلماتی با « ات » جمع بسته میشوند :

- ۳۲ اسم های اشاره:
- ۳۳ ضمائر:
- ۳۳ انواع ضمائر منفصل:
- ۳۴ انواع ضمائر متصل:
- ۳۵ تقسیم اسم به جامد و مشتق:
- ۳۷ طریقه ساختن اسم فاعل و اسم مفعول ثلاثی مزید:
- ۳۷ اسم مکان و زمان:
- ۳۸ صفت مشبّهه:
- ۳۹ اسم موصول:
- ۳۹ تعریف موصول:
- ۴۰ انواع موصول:
- ۴۰ اسمهای موصول خاص:
- ۴۱ تقسیم اسم به متصرف غیر متصرف:
- ۴۱ تقسیم اسم به معرفه و نکره:
- ۴۱ انواع معارف:
- ۴۲ تقسیم اسم از لحاظ اعراب:
- ۴۲ مقصور - ممدود - منقوص - صحیح الآخر:
- ۴۳ انواع اعراب:
- ۴۳ کلمه در چه حالتی اعراب تقدیری میگیرند:
- ۴۵ اسمهای غیر منصرف:
- ۴۶ اعراب فعل مضارع: فعل مضارع دارای ۳ نوع اعراب میباشد:
- ۴۶ ۱- مضارع مرفوع:
- ۴۶ ۲- مضارع منصوب:
- ۴۷ ۳- مضارع مجزوم:
- ۴۸ اسامی مصغر - منسوب:
- ۴۸ « طریقه ساختن اسم مصغر »:
- ۵۰ خلاصه اسامی مصغر و منسوب:

۵۰	«اسماء شرط»
۵۱	حروف شرط (اِنْ، اَوْ)
۵۱	«اسماء استفهام»
۵۲	«اسماء اصوات»
۵۲	«اسماء فعل» (این اسم‌ها مبنی هستند)
۵۳	«کنايات»
۵۳	«ظروف» (مفعول فيه)
۵۴	بخش دوم: فعل «مشخصات فعل»
۵۴	افعال
۵۵	فعل ماضی
۵۵	فعل مضارع
۵۷	نمونه صرف ۱۴ صغه ماضی تکراری
۵۷	«فعل امر»
۵۷	امر غائب (امر بلام)
۵۸	امر حاضر (امر به صیغه)
۵۸	ثلاثی مجرد:
۵۸	حالت دوم:
۵۹	خلاصه روش ساختن فعل امر مخاطب:
۵۹	امر متکلم:
۶۰	جحد - نفی - نهی:
۶۲	نهی (امر منفی):
۶۳	خلاصه ساختن فعل نهی:
۶۳	طریقه متعدی نمودن فعل لازم در عربی
۶۴	تبدیل فعل لازم به متعدی در ادبیات فارسی:
۶۵	تقسیم فعل به معلوم - مجهول:
۶۵	طریقه مجهول نمودن افعال
۶۸	تقسیم فعل به ثلاثی و رباعی:

- ۶۸ فعل ثلاثی مجرد:
- ۶۹ فعل ثلاثی مزید:
- ۶۹ بابهای مهم و مشهور ثلاثی مزید
- ۶۹ طریقه ساختن فعل مضارع ثلاثی مزید
- ۷۰ کاربرد ابواب ثلاثی مزید:
- ۷۱ نکته: تفاوت بابهای «مُفاعِلَه» و «تَفَاعُل»:
- ۷۳ افعال: رباعی مزید:
- ۷۴ تَنقِیْمٌ: نال به صحیح و معتل:
- ۷۵ نمونه صرف فعل مضاعف:
- ۷۷ انواع اَعْلال:
- ۸۲ مثال از قرآن کریم:
- ۸۲ اَعْلال فعلهای ناقص در بابهای: نال، اَفْعَال، اِنْفَعَال، اِسْتَفْعَال:
- ۸۳ مقرون - مفروق:
- ۸۴ (ماضی مجهول):
- ۸۷ قواعد کلی اَعْلال:
- ۸۸ طریقه مجهول افعال، مضاعف، مهموز و معتل:
- ۸۹ مجهول افعال مضاعف
- ۹۰ مجهول افعال مهموز
- ۹۱ مجهول افعال معتل
- ۹۳ مجهول اجوف
- ۹۳ نمونه قرآنی:
- ۹۵ مجهول ناقص:
- ۹۷ نمونه قرآنی:
- ۹۷ صرف افعال مضاعف، مهموز و معتل در ثلاثی مزید:
- ۹۷ «مزیدات مضاعف»
- ۹۸ «مزیدات مهموز»
- ۹۹ «مزیدات مثال»

۹۹	« مزیدات اجوف »
۱۰۰	« مزیدات ناقص »
۱۰۱	تقسیم فعل به متصرف - غیر متصرف:
۱۰۴	بخش سوم: حرف « مشخصات حرف »
۱۰۵	حروف عامل
۱۱۰	حروف غیر عامل
۱۱۵	حروف زائد:
۱۱۶	تقسیم کلمه به معرب و مبنی:
۱۱۶	کلمات معرب :
۱۱۶	چه کلماتی مبنی هستند ؟
۱۱۷	تحلیل صرفی
۱۱۷	موارد تحلیل صرفی با تجزیه یک اسم:
۱۱۷	موارد تجزیه یا تحلیل صرفی یک اسم:
۱۱۸	موارد تجزیه یا تحلیل صرفی یک حرف :
۱۱۹	فصل سوم: نحو
۱۲۰	انواع فاعل:
۱۲۰	ضمیر مستتر واجب
۱۲۱	نائب فاعل:
۱۲۲	اقسام مفعول:
۱۲۳	انواع مفعول به :
۱۲۵	انواع ظرف:
۱۲۸	مفعول مطلق :
۱۲۸	راه تشخیص مفعول مطلق نوعی از تأکیدی :
۱۲۹	مفعول له یا مفعول (لأجله) :
۱۲۹	مفعول معه
۱۳۰	حروف جرّ:
۱۳۰	الصفه و الموصوف

- ۱۳۱ اقسام صفت :
- ۱۳۲ مضاف و مضافیه :
- ۱۳۳ انواع خبر :
- ۱۳۴ مطابقت خبر با مبتدا :
- ۱۳۴ شرایط مبتدا و خبر :
- ۱۳۶ الف : در موارد ذیل واجب است مبتدا بر خبر مقدم گردد :
- ۱۳۷ ب : در موارد ذیل لازم است خبر بر مبتدا مقدم گردد :
- ۱۳۸ شرط حذف مبتدا و خبر :
- ۱۳۹ % مواردی که واجب است مبتدا حذف گردد :
- ۱۳۹ % مواردی که واجب است خبر حذف گردد :
- ۱۴۰ افعال ناقصه :
- ۱۴۱ ملحق به افعال ناقصه :
- ۱۴۱ افعال مقاربه :
- ۱۴۲ افعال مقاربه به سه قسمت تنسیم می شوند :
- ۱۴۲ افعال قلوب :
- ۱۴۳ تفاوت اِنَّ و اَنَّ :
- ۱۴۵ حروف شبیه به اَیْس :
- ۱۴۶ حال :
- ۱۴۷ انواع حال :
- ۱۴۸ انواع تمییز :
- ۱۵۰ تفاوت بین حال و تمییز :
- ۱۵۱ انواع منادی و اعراب آنها :
- ۱۵۳ مشهورترین ادات استثناء عبارتند از :
- ۱۵۴ مستثنی به غیر :
- ۱۵۴ مقدم شدن مستثنی :
- ۱۵۴ اقسام استثناء :
- ۱۵۵ اعراب مستثنی :

۱۵۶	خلاصه اعراب مستثنی:
۱۵۶	اقسام توابع:
۱۵۷	انواع بدل:
۱۵۸	کاربرد حروف ربط:
۱۵۹	العدد والمعدود:
۱۵۹	عدد بر دو قسم است:
۱۵۹	عدد اصلی:
۱۶۱	اعداد مرکب:
۱۶۲	اعداد عقود:
۱۶۲	اعداد معطوفات:
۱۶۵	اعداد کسری:
۱۶۵	اعداد توزیعی:
۱۶۷	تست فصل اول (مبانی):
۱۷۱	تست فصل دوم بخش اول:
۱۸۷	تست فصل دوم بخش دوم (افعال):
۲۳۱	تست فصل دوم بخش سوم (حروف):
۲۳۹	تست فصل دوم (بخش معرب و مبنی، اعراب) + متن دوم:
۲۶۷	تست اعداد:
۲۷۳	تست جامع: